

Пам'яті відомого вченого, педагога, Людини

Андрій Петрович Медушевський – відомий український мовознавець і лінгводидакт, доктор педагогічних наук, професор. Народився 23 вересня 1902 р. в селі Дахнівка на Черкащині. Похоронений у Києві 1977 р.

У 1920-1925 рр. навчався в учительській семінарії, педагогічній школі та на вищих педагогічних курсах у Черкасах, згодом кілька років учителював у сільських школах Черкащини.

Від 1929 р. продовжує педагогічну підготовку в Києві. У 1932 р. закінчив мовно-літературний відділ Інституту соціального виховання. У 1933-1934 рр. працював інспектором відділу кадрів Київського облвнр, 1934 -1937 рр. – завідувачем навчальної частини, викладачем мови та літератури педагогічного технікуму. У 1934 - 1938 р. – начальник кафедри, старший викладач української школи міліції в Києві. 1938 р. продовжив освіту на мовно-літературному факультеті Київського державного педінституту; 1938-1941 рр. – навчається в аспірантурі. Після війни з 1946 р. і до кінця життя працює в педінституті викладачем із 1950 р. – завідувачем кафедри української мови. Захищає кандидатську дисертацію «Синтаксис складного речення в середній школі» (1949), а згодом докторську «Викладання фонетики і граматики у восьмирічній школі» (1963).

У творчому доробку А.П. Медушевського значне місце займають монографічні праці і посібники з методики навчання української мови у середній школі: «Уроки з української мови в середній школі» (1959), «Примірні уроки з граматики» (1953), «Методичні розробки з граматики української мови. Синтаксис простого речення» (1954).

Професор А.П. Медушевський викладав сучасну українську літературну мову, читав спеціальні курси, керував спецсеминарами, доклав багато зусиль для підготовки кількох поколінь учителів-словесників для середньої школи та викладачів-словесників для вищої школи. Він є співавтором підручника з української мови «Викладання фонетики і морфології української мови у восьмирічній школі» (1962); «Методика викладання української мови в середній школі» (1962); керівником авторського колективу і співавтором підручника «Сучасна українська літературна мова» для російських відділень педінститутів (1975) та підручника «Синтаксис простого речення», навчального посібника «Культура усного мовлення» (1962) тощо.

Проф. А.П. Медушевський вів велику науково-організаційну роботу: він був членом експертних комісій з мовознавства і методики мови при Міністерстві освіти УРСР, членом редакційних колегій журналів «Мовознавство», «Українська мова та література в школі», членом редакційної ради видавництва «Радянська школа», головою вченої ради із присудженням вчених ступенів в КДПУ імені М.О. Горького та членом інших учених рад.

Багато зусиль докладав до організації кафедри української мови як науково-педагогічного осередку в столичному педагогічному закладі. Під його керівництвом захищено 12 кандидатських дисертацій з української мови і 8 – з методики навчання української мови. Багато підготовлених ним кандидатів наук пізніше захистили докторські дисертації.

Мені пощастило чи не найбільше: Андрій Петрович: як слухала його лекції з сучасної української літературної мови (чотири роки у повоєнний час), він був моїм науковим керівником в аспірантурі, працювала на кафедрі під його керівництвом. Це були важкі часи повоєнної розрухи і відбудови усього життя, а особливо освіти, оскільки на території України окупації були втрачені для навчання два або й три роки. Треба було ремонтувати приміщення, склити вікна в аудиторіях, селити студентів по 15 і більше осіб у непристосовані для цього приміщення, а ще писати підручники, навчальні посібники, готувати молоде покоління учителів й активно допомагати учителям організувати навчально-виховну роботу в школі. У цих умовах з 1946 року, повернувшись із фронту, розпочав свою науково-педагогічну діяльність Андрій Петрович Медушевський, а з 1950 року і розбудову кафедри української мови. Лише за перші два десятиліття своєї діяльності він так багато встиг: став доктором наук, професором, підготував підручники, навчально-методичні посібники для середньої і вищої школи, організував на кафедрі потужну школу аспірантури, було відкрито вчену раду з захисту кандидатських дисертацій з української мови та методики її навчання, проводилося велика робота з учителями-словесниками на консультпунктах тощо.

На жаль, в оцінці методичної спадщини минулого автори такого потрібного сьогодні словника-довідника «Українські лінгводидакти крізь призму часу» (Львів, 2009) оминули період 50-60 рр. і не назвали А.П. Медушевського як фундатора створення методики мови як науки у повоєнний період, хоча на окремій сторінці подано дані про нього як українського лінгводидакта. Досить назвати підручник для 6-7 кл. «Українська мова, Ч.2. Синтаксис» (у співавторстві з М.Тищенком), який витримав понад 10 видань, та низку методичних посібників, щоб потвердити вагомість внеску в українську лінгводидактику 50-70-их років ХХ століття. Варто зазначити, також, що в 1961 р. уперше вийшла в світ «Українська граMATика» англійською мовою (Автори А.Медушевський, Р.Дзятковська).

Методична система навчання української мови проф. А.П.Медушевського ґрунтувалася на глибокому знанні предмета, міцній теоретичній базі, яка дозволяла уміло, доступно трактувати лінгвістичні поняття в підручниках. Як науковець Андрій Петрович ненав'язливо обстоював авторські положення, не заперечуючи опонентів в процесі дискусійного обговорення лінгвістичної проблеми чи питань методики навчання української мови, а обґрунтовуючи власний підхід, нові положення вчених. Так, у праці «Уроки з української мови в середній школі. Синтаксис» (1959) подано теоретичний розділ «Деякі питання

сучасного синтаксису, у якому з'ясовується погляди мовознавців на предмет синтаксису і, зокрема, характеризується словосполучення як синтаксична одиниця мови [с.3-28]. Аналізуючи різні погляди вчених, автор покликається на їхні праці, зіставляє основні положення і підсумовує власними оцінками. Наприклад, щодо дискусії з приводу будови складнопідрядного речення, яка розпочалася статтею Є.В. Кротевича, А.П. Медушевський після аналізу його положень та критики їх І.Г. Чередниченком і з'ясування поглядів М.С. Поспелова, О.С. Мельничука, зазначає, що положення М.С. Поспелова можна взяти до уваги, але некритичне застосування цих положень у педагогічній практиці не на часі, потрібні значні зусилля вчених для теоретичного обґрунтування нових тенденцій та впровадження у шкільному курсі мови.

Висока культура спілкування, інтелігентність, доброзичливість, любов до українського слова – усе це зачаровувало студентів, учителів, колег.

Упродовж усього свого життя Андрій Петрович учився і вчив, ішов до своїх учнів, студентів, аспірантів, колег з великою мудрістю і любов'ю Людини щиросердної, скромної і щедрої на добро, що ширилося й на наступні покоління і не тільки на представників його наукової школи. У нашій молодій державі в процесі формування національно-мовної свідомості українців важливо не втрачати ниток, які пов'язують нас із минулим, адже крізь призму часу видніший нам поступ і недоліки на освітянській ниві. У пошуку шляхів для подолання недоліків сказав вагоме слово лінгводидакт Андрій Петрович Медушевський. Ми шануємо його ідеї і в умовах сьогодення як відомого Вченого, українського лінгводидакта.

*Марія Яківна Плющ, доктор філологічних
наук, професор, завідувач кафедри
української мови Національного
педагогічного університету імені М.П.
Драгоманова*

